

ХРОНІКА

М.М.Волощук (Івано-Франківськ)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ПРОЕКТ «COLLOQUIA RUSSICA» (2010–2014 рр.)

Попри функціонування академічних інституцій, покликаних об'єднати кращий науковий потенціал навколо недостатньо розвинених напрямів, здобуток вітчизняної медієвістики (особливо з питань візантиністики, орієнталістики) за роки незалежності виявився доволі скромним. Окремі випадки захисту дисертацій, титанічна подальша праця молодих дослідників радше становлять виняток із правил. Більшість розуміє складність вивчення таких тем, які завжди перебувають на перехресті міждисциплінарних студій, передбачають засвоєння щонайменше кількох іноземних мов, у тому числі латини, середньогрецької, класичної арабської, османської тощо. Звісно, географія досліджень за останні роки суттєво розширилася. Окрім традиційно авторитетних Києва, Львова, Одеси, Дніпропетровська, Харкова своє місце у вивченні періоду середніх віків зайняли Чернівці, Івано-Франківськ, Чернігів, Луганськ, Дрогобич, Ужгород та ін. Утім ідеться головню про епізоди, а не систему. При цьому маємо перед собою гідні приклади не тільки в Росії, а й Польщі, Словаччині, Чехії, Румунії, де інтерес до стародавньої історії в рази більший.

На тлі кризових подій в українській медієвістиці гідна поваги ініціатива викладачів і студентів Ягеллонського університету (Краків, Польща) на чолі з випускником Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ) д-ром Віталієм Нагірним (кафедра історії Східної Європи), спрямована на зміну ситуації. Навесні 2010 р. учасники краківського Наукового кола студентів-істориків під час одного з робочих засідань запропонували ідею щорічних наукових зустрічей у форматі конференцій із метою вивчення історії Русі IX–XVI ст. Методично й логістично це мало б суттєво відрізнитися від досі узвичаєних як на пострадянському просторі, так і у Східній Європі. Ішлося фактично про мобілізацію різних поколінь істориків у вузькоспеціалізованій галузі. Учасниками конференції мали бути відомі вчені, молоді дослідники, аспіранти, а також студенти з різних європейських країн. Програма передбачала не тільки окремі виступи, а й дискусійні столи за участю двох – трьох осіб (панелі), відкриті лекції, презентації найновішої наукової літератури тощо. Шляхом організації теплого «сімейного» клімату організатори планували максимально посприяти й неформальному спілкуванню, яке часто набагато краще інтенсифікує наукові контакти.

Влучно, як на наше переконання, з огляду на збереження величезної кількості латиномовних джерел до вітчизняної історії та потребу в їх подальшому опрацюванні, було обрано й назву серії конференцій – «Colloquia Russica», тобто «Порозмовляймо про

Русь». Офіційними робочими мовами обрано російську, англійську та мову країни-господаря, адже кожен наступний захід передбачалося проводити в іншому місті й місці. Проект на сьогодні справедливо вважається одним із найуспішніших у Центральній Європі, що бачимо як за кількістю анкет бажаючих узяти в ньому участь, так і за відгуками на шпальтах найрізноманітніших за жанром видань¹. Упродовж 2010–2014 рр. відбулося п'ять конференцій, які по чергово пройшли у Кракові (24–26 листопада 2010 р., Польща), Івано-Франківську (20–22 жовтня 2011 р., Україна), Варшаві (15–17 листопада 2012 р., Польща), Могільному (14–16 листопада 2013 р., Польща), Спішському-Підградді (16–18 жовтня 2014 р., Словаччина). За результатами роботи видавалися збірники матеріалів².

Від 2011 р. публікацією тез конференційних виступів займається студентський і викладацький актив інституту історії, політології та міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника на чолі з доцентом кафедри всесвітньої історії Мирославом Волощуком. Платформою для цього було обрано місцеві «Студентські історичні зошити», публікація яких започаткувалася завдяки активній співпраці Наукової історичної студентської асоціації з Івано-Франківська та Наукового кола студентів-істориків із Кракова в 2010 р.³

¹ *Kumiega M.* Ruś średniowieczna pokonferencyjnie // *Societas Historiurum*. – Т.38/39 (11/12) – 2010–2011. – С.33–34; *Mesiarkin A.* Medzinárodná konferencia Stredoveká Rus a susedia (IX – pol. XIII st.) // *Historia Nova: Študie k slovenským dejinám*. – Т.2. – 2010. – С.174–176; *Курін М., Павлюк А., Тимар І.* «Colloquia Russica»: Краківські етюди // Студентські історичні зошити. – Вип.2. – Івано-Франківськ, 2011. – С.119; Porozmawiamy o Rusi: wywiad z dr. Vitaliyem Nagirnym // *Societas Historiurum*. – Т.46 (1). – 2011. – С.3–6; *Kumiega M.* Z gościńa na Rusi // *Ibid.* – Т.47 (1). – 2011. – С.16; *Orságová Z.* Medzinárodná konferencia Stredoveká Rus: «Halič a Volynsko v rámci systému medzinárodných vzťahov c XI až XV Storočí», Ivano-Frankovsk, 20–22 Októbra 2011 // *Historia Nova*. – Т.2. – 2011. – С.275–277; *Jusupović A.* Zaproszenie na konferencje «Ruś w epoce najazdów mongolskich (1223–1480)» // *Mówią Wieki*. – Т.12 (633). – 2012. – С.33; *Камінська М.* «Colloquia Russica»: II Міжнародна наукова конференція «Князівства Галицької та Волинської земель в міжнародних відносинах (XI–XIV ст.)» // Студентські історичні зошити. – Вип.3. – Івано-Франківськ, 2012. – С.111–112; *Войтович Л.* Нове в дослідженні княжої доби // Інститут українознавства імені І.Крип'якевича Національної академії наук України в 2011 р.: Інформаційний бюлетень. – Л., 2012. – С.97–101; *Камінська М.* Colloquia russica, tym razem w stolicy // *Societas Historiurum*. – Т.57. – 2013. – С.19; *Стасюк А.* Colloquia Russica III: Варшавська конференція «Русь в епоху монгольських нападів: 1223–1480», 15–17.11.2012 // Студентські історичні зошити. – Вип.4. – Івано-Франківськ, 2013. – С.173; *Mesiarkin A.* Medzinárodná konferencia Rus v epoche monholských nájazdov (1223–1480), Varšava, 15–17 november, 2012 // *Historia Nova*. – Т.6. – 2013. – С.169–172; *Камінська М.* IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa Colloquia Russica «Rurykowicze w świecie powiązań dynastycznych: polityka, obyczajowość, kultura, religia (X–XVI ww.)», 14–16 listopada 2013, Mogilno // *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego: Prace Historyczne*, 2014 (у друку); *Nagirnyy V.* Międzynarodowa Konferencja Naukowa z serii Colloquia Russica: «Rurykowicze w świecie powiązań dynastycznych: polityka, obyczajowość, kultura, religia (X–XVI ww.)», 14–16 listopada 2013, Mogilno // *Kwartalnik Historii Kultury Materialnej*, 2014 (у друку); *Madej A.* Trzy dni z życia klasztornej, czyli IV Colloquia Russica (14–16.11, Mogilno) // *Societas Historiurum*. – Т.60. – 2014. – С.43–44; *Михальський М.* Звіт з IV-ї Міжнародної наукової конференції Colloquia Russica – «Рюриковичі в світлі династичних зв'язків: політика, звичаї, культура, релігія (X–XVI ст.)» // Студентські історичні зошити. – Вип.5. – Івано-Франківськ, 2014. – С.135–136 та ін.

² Принагідно відзначимо, що 2012 р. матеріалізувався намір випускати «Colloquia Russica» двома серіями: за результатами щорічної однойменної конференції, а також тематичного характеру. Наразі побачили світ два випуски «Colloquia Russica: Series II» (див: *Colloquia Russica / Pod red. V.Nagirnego, T.Pudlockiego*. – Series II. – Т.1 (Przemyśl i ziemia Przemyska w strefie wpływów ruskich X – połowa XIV w.). – Kraków, 2013. – 218 s.; *Colloquia Russica / Moksiné redakcija V.Jankauskas, V.Nagirnyy*. – Series II. – Т.2 (Vidurio rytų Europa mūsų prie mėlynųjų vandenų metu). – Kaunas; Kraków, 2013. – 239 s.).

³ Починаючи з другої конференції, яка відбулася в Івано-Франківську 20–22 жовтня 2011 р., інститут історії, політології та міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника залишається постійним співорганізатором «Colloquia

Уперше наукову зустріч запланованого формату за участі представників 4 країн (Польща, Україна, Литва, Словаччина) під назвою «Ruś średniowieczna a sąsiedzi (IX – połowa XIII wieku)» було організовано в інституті історії Ягеллонського університету. Привітальне слово виголосили генеральний консул України у Кракові *Віталій Максименко*, директор інституту історії Ягеллонського університету *Станіслав Срока*, а також голова Наукового кола студентів-істориків *Міхал Шота*. Відкриті лекції зголосилися прочитати професори *Леонтій Войтович* (Львівський національний університет імені Івана Франка; «Ruś a Bizancjum w XI–XIII wieku»⁴) і *Мартін Гомза* (Братиславський університет імені Яна Амоса Коменського; «Pogranicze ruskopolsko-węgierskie: miejsce północno-słowiańskich komitatów Królestwa Węgierskiego w północno-wschodniej polityce Arpadów do połowy XIII wieku»). Участь у дебатах узяли професори *Мацей Салямон* (Ягеллонський університет), *Даріуш Домбровський* (Бидгощський університет імені Казимира Великого) й доцент *Мирослав Волощук* (Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника). Обговорення культури середньовічної Русі та впливів на неї сусідніх країн провели *Малгожата Сморгонь-Ружицька* й *Кишиштоф Стопка* з Ягеллонського університету. Незабутніми для гостей стали екскурсії містом і королівським замком Вавель. Участь у конференції взяли 27 студентів та аспірантів із Кракова, Варшави, Любліна, Вроцлава, Івано-Франківська, Львова, Каунаса, Братислави⁵.

Господарем другої конференції – «Князівства Галицької і Волинської земель в міжнародних відносинах XI–XIV ст.» – став Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. До Івано-Франківська приїхало вже 33 гостей із 7 країн (Україна, Росія, Польща, Словаччина, Німеччина, Литва, Угорщина). Делегували своїх представників навчальні заклади й наукові інституції Львова, Чернівців, Варшави, Кракова, Любліна, Бидгоща, Каунаса, Гісена, Санкт-Петербурга, Братислави, Печа. Привітальні слова учасникам прозвучали від проректора університету-господаря проф. *Івана Миронюка*, заступника директора інституту історії і політології *Михайла Сигидина* та голови Наукової історичної студентської асоціації *Миколи Ломпаса*.

Конференція відкрилася лекцією гостя з Бидгоща *Даріуша Домбровського* «Шлюбна політика Рюриковичів». Проф. *Мартін Гомза* з Братислави ознайомив присутніх із засадами зовнішньої політики угорської династії Арпадів на прикладі галицького короля Коломана в першій половині XIII ст. Виступ професора Печського університету *Марти Фонт* мав назву «Принципы и способы политики венгерского короля Андрея II по отношению к Галицко-Волинской Руси». Натомість львів'янин *Леонтій Войтович* окреслив останні роки життя короля Данила Романовича (1253–1264 рр.). М.Фонт, Л.Войтович та професор Санкт-Петербурзького державного університету *Олександр Майоров* також узяли участь у дебатах під назвою «Зовнішня політика князівств Галицької і Волинської земель XI–XII ст.». Інший дискусійний стіл на тему «Держава галицько-волинських

Russica», готуючи до друку матеріали учасників (див.: Студентські історичні зошити / Відп. секр. М.М.Волощук. – Вип.1. – Івано-Франківськ, 2010. – 154 с.; Студентські історичні зошити / Відп. секр. М.М.Волощук. – Вип.2. – Івано-Франківськ, 2011. – 142 с.; Студентські історичні зошити / Відп. секр. М.М.Волощук. – Вип.3. – Івано-Франківськ, 2012. – 120 с.; Студентські історичні зошити / Відп. секр. М.М.Волощук. – Вип.4. – Івано-Франківськ, 2013. – 183 с.; Студентські історичні зошити / Відп. секр. М.М.Волощук. – Вип.5. – Івано-Франківськ, 2014. – 146 с.).

⁴ Тут і далі тематика виступів учасників наводиться мовою оригіналу.

⁵ Colloquia Russica / Pod red. V.Nagirnego. – T.1 (Ruś średniowieczna a sąsiedzi (IX – połowa XIII wieku): Materiały międzynarodowej konferencji naukowej). – Kraków, 2011. – 173 s.

Романовичів в міжнародних відносинах (XIII – перша половина XIV ст.)» відбувся за участі проф. *Даріуша Домбровського*, д-ра *Віталія Нагірного* з Ягеллонського університету та доцента *Мирослава Волощука*.

Привернули увагу виступи доцента *Андрія Федорука* з Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича («Воєнна діяльність Володислава Опольського на території “Шипинської землі” у 1374–1377 рр.»), д-ра *Адріана Юсуповича* з Варшавського університету («На двоє будушу»: Баскаки в Галицком князстві в XIII в.), д-ра *Вітаса Янкаускаса* з Каунаського університету імені Вітовта Великого («Положение волынского князя Любарта в династии Гедиминовичей»), а також викладачів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника *Юрія Довгана* («Озброєння галицьких воїнів у XII ст.: загальна характеристика») і *Богдана Томенчука* («Давній Галич в новітніх археологічних дослідженнях»), який також провів заключного дня блискучу екскурсію румовищами літописного Галича⁶.

Утретє «Colloquia Russica» зібрала 29 учасників із Польщі (Варшава, Краків, Бидгощ, Білосток), України (Київ, Львів, Чернівці, Івано-Франківськ), Білорусі (Мінськ), Росії (Москва, Санкт-Петербург), Литви (Каунас), Словаччини (Братислава), Чехії (Брно) та Угорщини (Печ) у стінах Інституту історії імені Тадеуша Мантойфеля Польської академії наук за підтримки Варшавського університету. Тема конференції – «Ruś w erose najazdów mongolskich (1223–1480)» – привернула належну увагу, про що свідчили не тільки теплі привітальні слова посла Російської Федерації в Польщі *Олександра Алексєєва*, заступника директора Інституту історії Польської академії наук проф. *Томаша Вісліча*, а й обговорення відкритих лекцій проф. *Марти Фонт* (Печ; «Притягательность и отталкивание: Латинская церковь и татарское влияние на Руси»), а також варшавських професорів *Анджея Янечека* («Ruś Czerwona – perypetie z nazwą») та *Даріуша Колодзейчика* («Ruś a Złota Orda – antagonizm i symbioza w stosunkach Rurykowiczów z Czyngisydami»).

Наукові дебати під назвою «Просопографія на службі історії» пройшли за участю проф. *Олександра Майорова* з Санкт-Петербурга, д-ра *Адріана Юсуповича* з Варшави та доцента Києво-Могилянської академії *Віталія Михайловського*. Інше тріо панелі «Русь в генеалогічних дослідженнях» утворили професори *Леонтій Войтович* (Львів), *Даріуш Домбровський* (Бидгощ), *Ян Тенговський* (Білосток).

Жваве обговорення викликали виступи учасників конференції, зокрема доц. *Степана Темушева* з Мінська («Трансформація податково-даннической системы древнерусских земель после монгольского нашествия 1237–1241 гг.»), дослідників з Івано-Франківська доц. *Мирослава Волощука* («Влияние монгольского нашествия 1239–1243 гг. на переселение жителей Руси в Венгрию: хронология, динамика, демография проблемы») та *Андрія Стасюка* («Миссии францисканцев на Русь и в Золотую Орду в середине – второй половине XIII в.»), *Адама Месяркіна* з Братислави («Najazd mongolski na Ruś oczyma polskich, czeskich i węgierskich kronikarzy»), д-ра *Вітаса Янкаускаса* з Каунаса («Иерархия Гедиминовичей в свете некрологов битвы над Ворсклой 1399 г.»), *Вітора Адамовича* з Брна («Rus' in the Second Sequel to Cosmas») та ін. На завершення

⁶ До матеріалів пізніше було додано статтю ще одного прикарпатського дослідника – Ігоря Ковалю, який за станом здоров'я не зміг узяти особисту участь у засіданнях конференції, але підготував до друку унікальну публікацію «Галицька “чорна археологія” і “білі плями” історії» (див.: Colloquia Russica / Pod red. V.Nagirnogo. – Series I. – Vol.1 (Principalities in lands of Galicia and Wolhynia in international relations in the 11th–14th centuries: Publication after 2nd International Conference, Ivano-Frankivsk, 20–22th October 2011). – Kraków, 2012. – P.198–210).

конференції відбулася традиційна презентація новинок літератури не тільки з історії Русі, а й сусідніх країн⁷.

Наступна, четверта, зустріч учасників «Colloquia Russica» під назвою «Rurykowicze w świecie powiazań dynastycznych: polityka, obyczajowość, kultura, religia (X–XVI w.)» за підтримки центру досліджень середньовічної Русі Бидгощського університету імені Казимира Великого відбулася у стінах середньовічного бенедиктинського монастиря в містечку Могільно (Польща). На цей раз до історичної Великопольщі прибуло 30 дослідників із Польщі (Краків, Бидгощ, Познань, Білосток), України (Івано-Франківськ, Чернівці), Литви (Каунас), Словаччини (Братислава), Чехії (Брно, Оломоуц, Їчин), Білорусі (Мінськ), Росії (Москва), Сербії (Нові-Сад).

Формат засідань залишався звичним. Відкрила роботу конференції врочиста частина зі словами привітань і побажаннями плідної праці отця-декана парафії Св. Яна-Апостола *Анджея Панасюка* та бургомістра Могільного *Лешека Душинського*. Далі учасники заслухали й обговорили лекцію проф. *Федора Успенського* з Москви «Близкородственные браки в династии Рюриковичей домонгольской эпохи». На питання: «Кем был для Венгрии Dux Galicie после заключения мира между Арпадами и Романовичами в Зволене 1246 г.?» спробував відповісти сербський історик *Дюра Гарді*. Натомість проф. *Ян Тенговський* розповів про «Związki rodzinne Rurykowiczów i Giedyminowiczów w XIV w.». Більшість авторів лекцій також узяли участь у дебатах, для яких організатори обрали теми «Рюриковичі як родичі – соціальні аспекти династичного функціонування» та «Рюриковичі й великі литовські князі». У ході жвавих обговорень неодноразово підкреслювалася феноменальність руської правлячої династії, багатовекторність її матримоніальної політики.

Авторами цікавих виступів стали також д-р *Їтка Комендова* з Оломоуца («Опавский поход Даниила Романовича: чешский взгляд»), доц. *Мирослав Волощук* з Івано-Франківська («Rutheni in Polonia XI–XIII vv.: краткие очерки проблемь»), канд. іст. наук із Москви *Анна Литвина* («К уточнению семантики древнерусского “свататися”/“сватитися” и “сват(ь)ство”»), доц. *Степан Темушев* із Мінська («Рюрик Ростиславович на черниговском престоле: реальный политический компромисс или ошибка летописца?») та ін.

На тлі виступів старших колег гідно виглядали молоді дослідники, зокрема *Адам Месяркін* із Братислави («Od kiedy Czech, Lech i Rus stali się braćmi?»), *Анета Голембйовська-Тобіаш* з Їчина («Kontakty połowieckiej arystokracji rodowej z Rurykowiczami w świetle źródeł archeologicznych»), *Андрій Стасюк* з Івано-Франківська («Доминиканцы и францисканцы на страницах Галицко-Волынской летописи»), *Поліна Скурко* з Мінська («Андрей Курбский и Константин Острожский: общность интересов и разница мироощущений (пример дружбы князей-интеллектуалов XVI в.)»)⁸.

Безперечно, чи не найекспресивніші враження та спогади залишили екскурсії до осередків середньовічної польської історії й культури – монастирів XI–XII ст. у Крушвицях і Стпешельному, розташованих на незначній відстані від першої столиці П'ястів – міста Гнезно. Вразили учасників конференції й прогулянки монастирем у Могільному.

⁷ Colloquia Russica / Pod red. V.Nagirnego. – Series I. – Vol.3 (Rus' during the epoch of Mongol invasions (1223–1480): Publication after 3rd International Conference, Warsaw, 15–17th November 2012). – Kraków, 2013. – 289 p.

⁸ Colloquia Russica / Pod red. V.Nagirnego. – Series I. – Vol.4 (Rurikids in dynastic relations: politics, customs, culture, religion (10th–16th c.): Publication after 4th International Conference, Mogilno, 14–16th November, 2013). – Kraków, 2014. – 326 p.

Ініціативу прийняти п'яту конференцію серії «Colloquia Russica» під назвою «Rus a Stredná Európa v XI–XIV storočí» взяли на себе словацькі колеги, головним чином з Братиславського університету імені Яна Амоса Коменського. Вибір для чергових зустрічей саме цієї країни пояснювалася одразу кількома ювілеями, зокрема 800-літтям Спішської угоди між угорським королем Андрашем II, краківсько-сандомирським князем Лешекком Білим та, імовірно, за участі галицького боярства. Не випадково цього разу учасників приймало містечко Спішське-Підграддя, відоме своїм мальовничим замком – резиденцією галицького короля Коломана впродовж 1221–1241 рр. та осідком місцевого єпископа – Спішською капітулою.

Свою готовність узяти участь у засіданнях підтвердили 43 особи – рекордна кількість учасників зі Словаччини (Братислава, Спішське-Підграддя), Польщі (Варшава, Краків, Бидгощ), України (Львів, Чернівці, Івано-Франківськ, Ужгород), Чехії (Прага, Оломоуц, Брно, Їчин), Угорщини (Печ), Росії (Москва), Сербії (Нові-Сад), Білорусі (Мінськ), Литви (Каунас). Урочисте відкриття розпочалося зі звернення до всіх присутніх від імені проректора Братиславського університету імені Яна Амоса Коменського *Вінцента Мучки* та заступника філософського факультету проф. *Юрая Шедівого*. На правах співорганізатора привітальне слово виголосив також заступник декана історичного факультету проф. *Станіслав Срока*. Уперше «Colloquia Russica» привернула увагу керівництва міжнародної Вишеградської групи в особі директора фонду *Карли Вурстерової*.

Відкриті лекції ювілейної конференції провели професори *Мартін Гомза* з Братислави («Príčiny uhorskej expanzie na Rus na konci XII a v prvej polovici XIII storočia»), *Дана Піцкова* з Праги («Ruské kniežatstvá v dobe mongolskej expanzie a pápežská kúria») та д-р *Геронім Граля* з Варшави («Царьград и Rosia Mikra: вокруг дискуссионных вопросов византийско-русских отношений в XIII–XV вв.»), виступ якого на тлі останніх досліджень колеги проф. Олександра Майорова з Санкт-Петербурга викликав особливо жваве обговорення.

Цілком очікувано участь у наукових дебатах під назвою «Rutheni v Uhorskom kráľovstve a v juhovýchodnej Európe v XI–XIV st.» узяли проф. *Марта Фонт* із Печа, д-р *Дюра Гарді* з Нові-Саду та доц. *Мирослав Волощук* з Івано-Франківська. Передбаченим вектором обговорень стали особи князя Ростислава Михайловича, який давно заслуговує на окреме монографічне дослідження, та галицьких бояр, котрі активно підтримували стосунки з Арпадами, часто оселяючись в їхніх володіннях.

Тематика виступів, як завжди, відзначалася різноманітністю, що, утім, не порушувало концепцію конференції. Доц. *Олександр Філіпчук* із Чернівців ознайомив присутніх з особливостями русько-візантійських відносин за правління Василя II. Про «Влияние литовского фактора на русско-польские взаимоотношения в начале XIII в.» розповів д-р *Вітас Янкаускас* із Каунаса. Про загадки зустрічей князя Данила Романовича в Пожоні 1252 р. доповів *Олексій Мартинюк* із Мінська. Теми «Орден меченосцев и Русь» зацікавила д-ра *Павела Сморжу* з Праги, а «Европейское рыцарство и таранный бой в средневековой Руси» – канд. іст. наук *Володимира Гуцула* з Ужгорода.

Не стояли осторонь і молоді дослідники. Чималий інтерес викликали теми *Ірини Тимар* («Образ половцев в интерпретации Ипатьевской летописи и польских средневековых хроник») та *Андрія Носенка* («Рязанские князья-изгои в русско-венгерско-польских междинастических отношениях 40–60-х гг. XIII в.») з Івано-Франківська, *Моніки Камінської* з Кракова («Монголы? Литовцы? Русь? Находки оружия монгольского типа на польских землях и их историко-культурный контекст»), *Віктора Адамовича* із

Брна («Koncept Rusi v ideologii českých kronik v ranoluxemburskom období»), Назарія Христана з Чернівців («Был ли Владимирко Володаревич “вассалом” византийского императора?») та ін.

До програми конференції також ввійшла аудієнція в місцевого єпископа Стефана Сечка, відвідання Спішської капітули та Спішського граду, де особливо цікаву екскурсійну програму презентувала директор місцевого заповідника Магдалена Яновська.

Стати господарями наступних наукових зустрічей уже зголосилися Краківський та Каунаський університети, а це означає, що справа підготовки молодих дослідників триватиме. До слова, останніми роками свої теми на перелічених конференціях презентували й успішно апробували цілий ряд осіб, які нещодавно захистили дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук в Україні (Іванна Папа, Назарій Зубашевський, Сергій Козловський зі Львова; Вадим Арістов із Києва), Польщі (Адріан Юсупович із Варшави), Угорщини (Тімеа Ботор із Печа). На завершальній стадії написання дисертацій перебувають Андрій Стасюк з Івано-Франківська, Адам Месяркін, Зузанна Орсаґова й Ангеліка Геруцова з Братислави, Віктор Адамович із Брна, Лауринас Шедвидіс із Каунаса, Андрій Живачівський із Варшави, Марія Лавренченко з Москви та ін. Більшість із перелічених брали участь у «Colloquia Russica» ще студентами.

Відтак сміливо можна визнати успішність і неабияку перспективність проекту «Colloquia Russica» – єдиного в такому форматі в усій Центральній-Східній Європі. Молодим дослідникам натомість бажасмо побільше сміливості у вивченні вітчизняних старожитностей.